

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

**ACTES DEL
I SEMINARI
DE CORRECCIÓ DE TEXTOS**

Servei de Correcció de l'Institut d'Estudis Catalans
26 de març de 1999

**Coordinaes per
JOSEP M. MESTRES**

BARCELONA
1999

ACTES DEL
I SEMINARI
DE CORRECCIÓ DE TEXTOS

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

**ACTES DEL
I SEMINARI
DE CORRECCIÓ DE TEXTOS**

Servei de Correcció de l'Institut d'Estudis Catalans
26 de març de 1999

**Coordinades per
JOSEP M. MESTRES**

BARCELONA
1999

Biblioteca de Catalunya. Dades CIP

Seminari de Correcció de Textos (*1r : 1999 : Barcelona*)

Actes de I Seminari de Correcció de Textos

Bibliografia

ISBN 84-7283-479-4

I. Mestres, Josep M., dir. II. Miralles, Carles, ed.

III. Institut d'Estudis Catalans. Servei de Correcció

IV Títol: Actes del I Seminari de Correcció de Textos

V. Títol: Actes del Primer Seminari de Correcció de Textos

I. Català — Ús — Congressos 2. Català — Estil — Congressos

804.99-06(061.3)

L'edició d'aquesta obra
ha estat a cura de Carles Miralles
membre de l'Institut d'Estudis Catalans

© dels autors de les ponències
© 1999, Institut d'Estudis Catalans
Carrer del Carme, 47. 08001 Barcelona

Primera edició: desembre de 1999
Tiratge: 500 exemplars

Compost per fotocomposició gama, s. l.
Carrer d'Àrístides Maillol, 3, 1r. 08028 Barcelona

Imprès a Limpergraf, SL
Polígon industrial Can Salvatella. Carrer de Mogoda, 29-31. 08210 Barberà del Vallès

ISBN: 84-7283-479-4
Dipòsit Legal: B. 48128-1999

Són rigorosament prohibides, sense l'autorització escrita dels titulars del *copyright*, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment i suport, incloent-hi la reprografia i el tractament informàtic, la distribució d'exemplars mitjançant lloguer o préstec comercial, la inclusió total o parcial en bases de dades i la consulta a través de xarxa telemàtica o de la Internet. Les infraccions d'aquests drets resten sotmeses a les sancions establertes per les lleis.

Sumari

PRÒLEG	7
SALUTACIÓ DE BENVINGUDA, <i>per Carles Miralles i Solà</i>	9
PONÈNCIES	11
El <i>Diccionari de la llengua catalana</i> de l'Institut d'Estudis Catalans com a eina en la correcció i la redacció de textos, <i>per Carolina Santamaria i Jordà</i>	13
La fixació de la terminologia en la correcció i la traducció de textos, <i>per Maria Bozzo i Duran</i>	25
El procés d'edició de les obres de l'Institut i la incidència que té en els diferents aspectes de la correcció i la traducció, <i>per Josep M. Mestres i Serra</i>	45
ANNEXOS	53
Convocatòria programa del seminari	55
Participants	57

El criteri d'externalització de les correccions i les traduccions que fins ara ha presidit la tasca editora de l'Institut d'Estudis Catalans ha provocat que el nombre de col·laboradors i col·laboradores externs d'aquesta Institució hagi augmentat considerablement a causa de la complexitat i el nombre també creixent de les publicacions que ha anat editant l'Institut durant aquests darrers cinc anys. Per aquest motiu, hom ha considerat que havia arribat el moment de fer una trobada conjunta amb tots els correctors i traductors que s'hi han anat incorporant des del 1992, que fou l'any en què s'establí aquesta col·laboració d'una manera sistemàtica. No cal dir que l'impuls de la Gerència i el suport incondicional de la Secretaria General de l'Institut han permès que fos possible l'èxit que ha tingut aquesta primera convocatòria.

La transcendència d'un acte d'aquesta naturalesa és evident: aconseguir la màxima difusió simultània dels criteris lingüístics i tipogràfics que han de fer servir els nostres col·laboradors externs en les publicacions de l'Institut, i la possibilitat d'establir coneixença mútua entre els correctors i traductors i de facilitar un intercanvi de coneixements i experiències entre professionals del mateix ram.

Així doncs, el dia 26 de març de 1999 es van aplegar una norantena de persones a la Sala Prat de la Riba de l'Institut, sota la presidència del doctor Carles Miralles, secretari general de l'Institut, per escoltar les ponències elaborades per la senyora Carolina Santamaria, lingüista de les Oficines Lexicogràfiques de la Secció Filològica; la senyora Maria Bozzo, lingüista també de les Oficines Lexicogràfiques i membre del Consell Supervisor del TERMCAT, i el senyor Josep M. Mestres, responsable del Servei de Correcció de l'Institut.

Així mateix, abans de començar l'acte es va lliurar un sobre a tots els assistents al Seminari que contenia, ultra el certificat d'assistència corresponent, l'opuscle Aplicació al català dels principis de transcripció de l'Associació Fonètica Internacional —que és la publicació de tipus normatiu més recent de la Secció Filològica— i la versió 7 (19.3.1999) del dossier Criteris de distribució tipogràfica de les parts dels llibres de 17 × 24 cm de format (quart perllongat), que és l'eina bàsica de treball dels col·laboradors i col·laboradores externs.

Els textos que podeu llegir a continuació són el discurs de benvinguda del secretari general de l'Institut, els resums de cadascuna de les ponències exposades i dos annexos que contenen la convocatòria programa del Seminari i la relació dels participants, ordenats alfabèticament.

Abans d'acabar aquest pròleg, però, és de justícia agrair la col·laboració, totalment desinteressada, de les ponents Carolina Santamaria i Maria Bozzo, la intervenció de les quals fou possible gràcies a la gentilesa de la doctora M. Teresa Cabré, directora de les Oficines Lexicogràfiques en el moment d'organitzar el seminari. Així mateix, cal agrair les paraules que el doctor Carles Miralles, secretari general de l'Institut, va adreçar als participants i la presència, com a convidat d'honor, del senyor Josep Llobera, corrector de l'Institut fins a l'any 1988. Finalment, no podem oblidar la feina, ben feta, de la senyora Silvia López, que recollí imatges del seminari, i del personal de la Secretaria Administrativa de l'Institut, que feren possible un desenvolupament ordenat i perfecte de tota la jornada.

Salutació de benvinguda

CARLES MIRALLES I SOLÀ
*Secretari general
de l'Institut d'Estudis Catalans*

La meva presència avui en aquest acte significa que l'Institut valora el seu Servei de Correcció i que ha fet seva la iniciativa del seu responsable, el senyor Josep M. Mestres, de convocar i de preparar aquest I Seminari —deuen haver notat la subtilitat de posar un ordinal romà abans del substantiu *Seminari*, que implica, d'alguna manera, que hi ha una voluntat, que hi ha un interès a continuar, a fer que això sigui només una iniciativa, d'alguna manera, un començament.

En la convocatòria —no els faré un gran discurs; només els vull donar la benvinguda— figuren les paraules o els sintagmes *correcció gramatical* i *convencions gràfiques i tipogràfiques*. La correcció i la traducció són feines que, vostès ho saben molt bé, són percebudes com a, pràcticament, pura rutina, com una mena de tràmit o una mena de condició necessària perquè els textos compleixin les menes de manies i d'entrebancs que els professionals de la filologia, de la gramàtica o de la tipografia s'han posat d'acord a assumir per judicar els mortals normals —diguem-ne—, la gent que s'expressa habitualment sense tots aquests problemes.

L'Institut és conscient —i la societat civil, en la seva conscienciació cultural, és conscient—, i ha de ser cada vegada més conscient, que hi ha una sèrie d'oficis, hi ha una sèrie d'ocupacions que són, alhora, a la vella manera, una art i un ofici, que demanen tot un rerefons i que demanen, a més a més, que qui té una preparació i té uns coneixements sòlids no produeixi un producte propi —en una societat en la qual tothom vol produir productes propis—, sinó que compleixi, i tan bé com pugui, molt bé, amb gran exigència, una missió

ancillar, una missió d'ajuda als altres, en un món una mica mancat de solidaritat —per dir-ho d'alguna manera.

Per tant, em sembla que és important que l'Institut, que és d'on emana la normativa lingüística, es preocupi de l'acompliment de la normativa en els textos i, alhora, necessiti la col·laboració dels altres per a dur-la a terme.

Finalment, voldria expressar, en nom de l'Institut, un doble agraïment: d'una banda, agrair als membres del personal tècnic de les Oficines Lexicogràfiques i al mateix responsable del Servei de Correcció que hagin volgut col·laborar, que s'hagin prestat a pensar i a preparar les aportacions, els textos que els llegiran, i, d'una altra banda, a tots vostès que hagin volgut veure de més a prop la cara de l'Institut i entrar en un contacte, que esperem fructífer tant des del punt de vista dels coneixements i dels sabers com des del punt de vista humà, amb aquesta institució.

I res més. Com deia un meu rector una vegada: bona feina!

Ponències

El Diccionari de la llengua catalana de l'Institut d'Estudis Catalans com a eina en la correcció i la redacció de textos

CAROLINA SANTAMARIA I JORDÀ
*Lingüista de les Oficines Lexicogràfiques
de la Secció Filològica*

1. Què són els diccionaris

Els diccionaris són un producte polimòrfic, polivalent: d'una banda, són eines lingüístiques, culturals i comercials. I de l'altra, són testimonis del referment d'una llengua. Serveixen tant per aprendre com per ensenyar una llengua i una cultura.

Darrere de tot diccionari hi ha una cultura, una tradició i una determinada concepció del llenguatge, és a dir, una visió del que és o del que ha de ser una llengua. En la llista de paraules continguda en un diccionari es reflecteix la imatge de la llengua que tenen els seus autors (més o menys oberta, més o menys marcada, més o menys propensa a rebutjar o a acceptar determinades interferències) i es transmeten uns determinats valors culturals, una concepció específica del món i uns determinats models ideològics.

2. Tipus de diccionaris

Els factors que determinen la diversitat de diccionaris que podem trobar són múltiples: la fesomia lingüística del diccionari, els destinataris, el valor social, l'exhaustivitat, el nombre de llengües que conté, la funció per a la qual ha estat elaborat, etc.

Des del punt de vista del valor social, podem distingir entre diccionaris amb valor explícitament normatiu (el *Diccionari de la llengua catalana* de l'Institut, DIEC); diccionaris implícitament normatius, orientadors de l'ús (com ara els dic-

cionaris escolars o el *Diccionari de la llengua catalana* d'Enciclopèdia Catalana), i diccionaris volgudament descriptius (com, per exemple, el *Diccionari català-valencià-balear*, d'Antoni M. Alcover i Francesc de B. Moll). Un diccionari descriptiu recull paraules i expressions reals d'una llengua; un diccionari normatiu recull paraules i expressions d'una llengua considerades correctes per un organisme que té prou representativitat i autoritat per determinar-ne la correcció.

3. Els diccionaris normatius

Des del punt de vista de l'estructura lingüística, els diccionaris normatius no es distingeixen dels altres tipus de diccionari general monolingüe. Allò que fa que siguin especials és el valor social que se'ls atribueix. Un diccionari normatiu estableix els límits de la llengua correcta, té la capacitat de fixar allò que es considera correcte. És evident, doncs, que aquesta funció del diccionari normatiu s'ha de reflectir en la selecció de les informacions que inclou: recull la forma i el significat de les paraules reconegudes com a pròpies i generals de la llengua, els mots correctes i identificats com a genuïns.

Aquesta capacitat del diccionari normatiu per fixar allò que és correcte li és conferida únicament per la societat, amb el reconeixement normatiu de la institució que el proposa. Aquest reconeixement es fa, necessàriament, a través de l'acceptació d'una autoritat normativa com són, per exemple, les acadèmies de la llengua.

Un diccionari elaborat per una acadèmia és normatiu únicament si la mateixa acadèmia el defineix com a normatiu de manera explícita i clara.

4. Característiques generals del DIEC

El projecte d'actualització del *Diccionari general de la llengua catalana* de Pompeu Fabra (DGLC) s'ha fet realitat a l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), que després d'anys de clandestinitat i funcionament precari, recuperarà la seva activitat, sobretot a partir del 1989, any en què s'aprovaren els nous Estatuts de la institució.

El 1991 el Parlament de Catalunya va aprovar la Llei sobre l'autoritat lingüística de l'Institut d'Estudis Catalans, just quan ja feia uns mesos que la Secció Filològica, en una sessió plenària, havia decidit d'abocar els seus esforços, els de les Oficines Lexicogràfiques i els de totes les seccions de l'Institut en l'elaboració d'un nou diccionari normatiu, que havia de ser la revisió i l'actualització del *Diccionari general de la llengua catalana* de Pompeu Fabra.

Seixanta anys després de l'aparició del diccionari de Fabra era evident que el DGLC no cobria suficientment les necessitats de la llengua moderna i que calia proporcionar als parlants un diccionari normatiu més modern, d'acord amb les necessitats de la societat actual, per orientar-los en l'ús correcte de la llengua. El nou diccionari, el *Diccionari de la llengua catalana* de l'IEC, és la resposta que l'Institut d'Estudis Catalans dóna a la demanda social d'actualització de la normativa lèxica, és el *diccionari normatiu* de la llengua catalana.

Afirmar que el DIEC és el *diccionari normatiu* de la llengua catalana vol dir que conté una mostra representativa i àmplia dels mots correctes i identificats com a mots catalans, la mostra que l'Institut ha sancionat fins ara (cap diccionari no pot recollir la totalitat dels mots correctes d'una llengua, perquè aquesta totalitat sempre és molt vasta i, per tant, impossible d'inventariar exhaustivament). Així, totes les informacions que inclou són correctes perquè han estat explícitament acceptades com a correctes per l'IEC.

Inclou totes les paraules i expressions correctes d'una llengua? No, perquè seria excessivament vast.

Tot el que no inclou és necessàriament incorrecte? No. Molts mots no són al diccionari (alguns derivats, per exemple) perquè es poden deduir de les regles lèxiques que tot parlant natiu coneix. Només són clarament incorrectes aquelles paraules i aquells usos de les paraules que la institució normativa ha exclòs explícitament.

Que una paraula no sigui al DIEC pot voler dir que no ha estat considerada, o no ha estat discutida, que no ha estat consensuada, o que no ha estat acceptada per l'IEC. Si hi és, és correcta. Si ha estat rebutjada expressament, és incorrecta.

El DIEC havia de ser una *obra institucional*, és a dir, fruit del treball col·lectiu dels diversos estaments de l'Institut i aprovat i assumit pel Ple de la institució.

També havia de ser *l'actualització del DGLC*. Per tant, no s'havia de fer a partir de zero, sinó combinant els materials constituïts a l'IEC en l'època de Fabra i les aportacions lexicogràfiques dels anys trenta ençà.

Per tal de *cobrir les necessitats comunicatives actuals*, el DIEC presenta una variació lèxica força significativa, tant en l'*eix geogràfic*, reflectint els parlars de les diverses zones, com en l'*eix social i estilístic*, deixant constància de l'ús de la llengua en les diverses situacions de la vida quotidiana. Recull també els termes d'especialitat necessaris en una societat moderna, aquells que permeten a un usuari mitjanament culte d'expressar-se sense dificultats, fent prevaler, però, per

damunt de tot, la idea de la unitat de la llengua, variada geogràficament i socialment, però una en conjunt.

5. Què hi ha darrere del DIEC?

a) D'una banda, una base de dades lexicogràfica. La constitució d'aquesta base fou una tasca prèvia, atès que havia de ser l'eina fonamental per poder treballar racionalment i sistemàtica en totes les fases del projecte. Aquesta base es dissenyà al Centre d'Estudis i Desenvolupaments Informàtics de l'IEC (CEDI) pensant sobretot en l'actualització del DGLC, però sense oblidar que havia d'esdevenir una eina útil per a altres projectes de caràcter lexicogràfic.

En aquesta base s'introduïren el DGLC, les llistes de supressions, modificacions i addicions publicades en els *Documents de la Secció Filològica*, i altres fonts de lèxic general i de lèxics especialitzats: diccionaris de llengua general, fonts de dialectalismes, fonts d'argot, fonts de terminologia, fonts de neologismes i fonts de propostes dels mitjans de comunicació. A partir de totes les fonts introduïdes es féu la selecció de les informacions que havien de formar part del DIEC.

Vegem a continuació algunes dades quantitatives de la base de dades de les Oficines Lexicogràfiques:

Nombre de registres de la base de dades.....	109.012
Nombre de fonts introduïdes.....	113
— fonts de lèxic no marcat.....	29
— fonts de dialectalismes	7
— fonts d'argot	8
— fonts de terminologia.....	69

b) Uns criteris per a l'elaboració del DIEC. Per a l'establiment d'aquests criteris calgué, en primer lloc, analitzar detalladament el DGLC. Així, es procedí a l'elaboració de diversos estudis sobre el diccionari de Fabra.

No podem oblidar que el DIEC no és un diccionari fet de nou; que s'ha elaborat a partir del DGLC de Fabra. El DGLC n'ha estat el canemàs, el punt de partida. És un diccionari fruit d'un pacte entre la tradició lexicogràfica de Fabra i l'evolució del temps. Per tant, per fixar els criteris lexicogràfics del DIEC, havíem de partir, necessàriament, dels criteris lexicogràfics del DGLC, amb l'inconvenient que aquests criteris no eren escrits enlloc i, per tant, s'havien

d'inferir de l'anàlisi directa del diccionari de Fabra. Els estudis sobre el DGLC (aproximadament, un centenar) se centraren en quatre aspectes del diccionari ben diferenciats:

- 1) Estudis sobre les entrades.
- 2) Estudis sobre el contingut dels articles.
- 3) Estudis sobre l'estructura dels articles.
- 4) Estudis d'estil i tipogràfics (qüestions gràfiques, qüestions d'estil i qüestions gramaticals).

L'elaboració de tots aquests estudis fou possible gràcies al fet que ja s'havia constituït la base de dades lexicogràfica de què hem parlat abans, que va permetre fer recerques sistemàtiques en el text del DGLC. Aquesta anàlisi va permetre de fer explícits els criteris lexicogràfics i lingüístics que, presumiblement, es van fer servir en l'elaboració del DGLC. Un cop fets explícits els criteris del DGLC, les OL van fer propostes de criteris per al DIEC:

- 1) Criteris sobre les entrades (criteris de selecció, criteris de representació).
- 2) Criteris sobre el contingut dels articles (etimologia, informacions morfològiques, categoria gramatical, definició, valoració semàntica, exemples, marques d'ús, nomenclatura complementària —subentrades—).
- 3) Criteris sobre l'estructura dels articles.
- 4) Criteris sobre qüestions d'estil i tipografia (per a l'edició).

De vegades, la proposta suggeria mantenir el criteri del DGLC; d'altres vegades, però, es proposava de modificar-lo. Les propostes de les Oficines es passaven a la CL i a la SF perquè fossin aprovades. Després de comparar els criteris de Fabra amb les exigències de la lexicografia actual, la Comissió Lexicogràfica i la Secció Filològica van acordar quins serien els criteris per al nou diccionari.

o) Darrere del DIEC també hi ha una actualització important de la nomenclatura del DGLC. Calia ampliar la nomenclatura del Fabra en tots els tipus de lèxic: lèxic comú, terminologia, argot, dialectalismes. S'establí, per a cada tipus de lèxic, un determinat procés de selecció i es determinaren els responsables de cada selecció.

Els membres de la Secció Filològica van seleccionar entrades i continguts per als articles de lèxic comú, de variants geogràfiques i de variants socials, i en van proposar de nous.

Els criteris per a la selecció de lèxic comú (incloent-hi argot i manlleus) eren fonamentalment tres:

— Necessitat d'ús: en quines fonts apareix el mot en qüestió? Té sinònims, aquest mot, en el diccionari?

— Recurs de formació: és un mot genú? O bé es tracta d'un mot manllevat?

— Registre a què pertany: quin grau d'especialització té? Pertany al lèxic comú? És un mot d'argot?

Vegem ara una mostra de mots de lèxic comú acceptats:

benzinera	blocar	narcotràfic
alarmisme	anecdolari	perepunyetes
cremós -osa	delictiu	radiooient
espantaocells	fabrià -ana	requadre
generacional	migradesa	videoteca
sexisme	tabulador	xarcuteria
virginal	voluntarista	

Pel que fa als mots de lèxic comú rebutjats, vegem-ne també uns exemples:

MOT REBUTJAT	MOTIU
abonyegat -ada	participi passat de abonyegar
alcaldable	és un mot predictable a partir de alcalde
macat -ada	participi passat de macar
arreglo	manlleu innecessari
mermelada	la forma correcta és melmelada
costipat	la forma correcta és constipat
parada cardíaca	ja hi ha aturada cardíaca
decaiguda	mot predictable a partir de decaure
policial	ja hi ha policíac
estar de més	calc innecessari, hi ha expressions sinònimes més genuïnes
posavasos	es considerarà que la forma no era prou clara
sisplau	la forma correcta és si us plau
formatejar	ja s'ha acceptat formatar
xarbotós	adjectiu predictable a partir de xarbotar

Les decisions sobre els mots d'argot també foren preses en el si de la Comissió de Lexicografia i de la Secció Filològica.

Mostra de mots d'argot acceptats:

adinyar	follar
cagarel·la	guipar
cangueli	porro
clapada	tabarra
conya	titola
culer	xona
d'estranguis	

Mostra de mots d'argot rebutjats:

abutxarar	grillat -ada
bimba	meublé
birlar	trola
cabrejar	xiripa
fardar	xivar
flipar	xurra

Mostra de dialectalismes que la Secció Filològica acceptà:

almanco	horabaixa
calcetí	mançana
coça	matxo
engronsador	romer
enxaneta	xampurrar

Mostra de variants dialectals rebutjades:

alberjó	galoi
bavorada	llestar
burreria	mobila
empisar	peganya
escarbar	tomversa
escarranxat	xorquer
esgronsar	

La selecció dels termes d'especialitat la dugueren a terme els especialistes de les seccions i de les societats filials de l'IEC i, en alguns casos, col·laboradors externs. Mostra de termes seleccionats:

1. ÀREES CIENTÍFIQUES I TÈCNIQUES

biònic	leptó
bit	maquinari
escàner	algoritme
buròtica	implementació
programari	xip

2. ÀREES BIOLÒGIQUES

dopatge	seropositiu
ecografia	biodegradació
drogoaddicció	ecosistema
transgènic	mutant
retrovirus	artroscòpia

3. ÀREES SOCIALS

cinemateca diferit
 esculturació rumba
 musicòleg vibrafon
 autogestió correfoc
 cantautor cúter

4. ÀREES GENERALS

bíter liquidora
 profiterola xandall
 pastisset pizza
 aerosol trenca
 dossier

Mostra de manlleus acceptats:

anorac	bodegó	ral-li	sidecar
casset	eslip	tòner	trago
fax	grogui	vieira	xèrif
míssil	nàpia	xovinisme	zombi
pàrquing	pedigrí	ravioli	sorbet

Mostra de manlleus rebutjats:

MOT REBUTJAT	MOTIU
batí	innecessari, ja hi ha bata
calentar	innecessari, ja hi ha escalfar
doping	innecessari, s'ha acceptat dopatge
harakiri	xenisme poc freqüent, amb problemes formals
politburó	molt usat en una determinada època, però ara en desús

Mostra d'entrades pendents (no rebutjades):

MOT PENDENT	MOTIU
ciutadanatge <i>m.</i> Condició de ciutadà.	s'ha de reconsiderar per a la 2a edició si realment cal donar d'alta aquest mot en el DIEC, tenint en compte que ja hi ha <i>ciutadania</i> , amb una definició equivalent
stop <i>m.</i> Senyal de circulació que adverteix de l'obligació d'aturar el vehicle. Paraula que indica la separació de frases en la redacció de telegrams.	queda pendent per a la 2a edició decidir amb quina grafia s'ha d'introduir en el DIEC aquest manlleu

Fins aquí, doncs, la part de la meva exposició dedicada a l'ampliació que suposa el DIEC respecte del DGLC: en resum, la nomenclatura ha augmentat en més de 25.000 unitats noves, de les quals aproximadament 17.000 són entrades i 8.000, subentrades.

Dades quantitatives generals:

— Nombre d'articles del nou diccionari normatiu.....	67.566
— Nombre d'accepcions del nou diccionari normatiu	120.000
— Nombre de definicions del nou diccionari normatiu.....	103.000
— Nombre de subentrades del nou diccionari normatiu.....	17.000
— Nombre d'exemples del nou diccionari normatiu.....	44.000

Dades quantitatives per tipus de lèxic:

Argot

— Nombre d'articles amb informacions d'argot.....	50
— Nombre de subentrades d'argot.....	160

Dialectalismes

— Nombre d'articles amb informacions de variants dialectals.....	1.800
--	-------

Terminologia

— Nombre d'articles que tenen com a mínim una accepció terminològica	25.000
--	--------

<i>Manlleus</i>	1.500
-----------------------	-------

d) Darrere del DIEC també hi ha una certa reforma ortogràfica que ha comportat modificacions a les entrades del DGLC: incorpora canvis ortogràfics importants, com ara el que afecta l'ús del guionet i el criteri sobre la grafia dels compostos i derivats de mots que presenten etimològicament una essa inicial seguida de consonant. Però no són els únics, tot i que sí que són els que han provocat més polèmica.

1. CRITERI SOBRE LA GRAFIA DELS COMPOSTOS I DERIVATS DE MOTS QUE PRESENTEN ETIMOLÒGICAMENT UNA ESSA INICIAL SEGUIDA DE CONSONANT

<i>Abans</i>	<i>Ara</i>	<i>No canvien de grafia</i>
autostopista	autoestopista	iugoslau
infraestructura	infraestructura	txecoslovac
rescalf	reescalf	substrat
sobrestant	sobreestant	arteriosclerosi
sotascriure	sotaescriure	

2. NOMS EN «-ES»

<i>Abans</i>	<i>Ara</i>
àlias	àlies
atlas	atles
bòreas	bòrees
càrdias	càrdies

3. EL CRITERI DEL GUIONET

<i>Abans</i>	<i>Ara</i>	<i>Casos conflictius</i>
ex-ministre	exministre	exportador
vice-gerent	vicegerent	ex-Iugoslàvia
greco-romà	grecoromà	ciència-ficció
polític-social	politicosocial	
col-i-flor	coliflor	
vist-i-plau	vistiplau	

4. LES FORMES SUFIXADES

<i>Abans</i>	<i>Ara</i>	<i>Abans</i>	<i>Ara</i>
-almia <i>exofialmia</i>	-àlmia <i>exofuàlmia</i>	-fil·lia <i>anisofil·lia</i>	-fil·lia <i>anisofil·lia</i>
-facient <i>algefacient</i> <i>estupefacient</i>	-faent <i>algefaent</i> <i>estupefaent</i>	-falia <i>acefalia</i> <i>hidrocefalia</i>	-fàlia <i>acefàlia</i> <i>hidrocefàlia</i>
-fagia <i>antropofàgia</i> <i>autofàgia</i>	-fàgia <i>antropofàgia</i> <i>autofàgia</i>		

5. L'ACCENTUACIÓ

<i>Abans</i>	<i>Ara</i>
albixeres	albíxeres
cartabò	cartabó
èfod	efod
gòndola	góndola

6. ELS ACABATS EN «-EDRE»

<i>Abans</i>	<i>Ara</i>
holòedre	holoedre / holòedre
octàedre	octaedre / octàedre
tetràedre	tetraedre / tetràedre

7. L'ADAPTACIÓ DE CULTISMES

<i>Abans</i>	<i>Ara</i>
adiaforia	adiafòria
agalàccia	agalàxia
caròtida	caròtide

8. L'ADAPTACIÓ DE MANLLEUS

<i>Abans</i>	<i>Ara</i>
adàgio	adagio
beige	beix
biberon	biberó
brioche	brioix
cocktail	còctel
wàter	vàter

9. ALTRES

<i>Abans</i>	<i>Ara</i>
eixarmar	eixermar
arúspex	harúspex
fuixarda	foixarda
numiforme	nummiforme
pantalón	pantaló
ribet	rivet

e) Finalment, el DIEC també és una revisió i una ampliació del contingut dels articles del DGLC. En aquest sentit, cal dir que el nou diccionari ha comportat l'addició d'accepcions, de subentrades i d'exemples.

El nombre d'accepcions noves és de 30.000; també conté 6.000 exemples i 8.000 subentrades més que el diccionari de Fabra.

6. La segona edició del DIEC

Actualment les Oficines Lexicogràfiques treballen en la segona edició del DIEC. Algunes de les tasques que s'estan duent a terme en aquests moments són:

- la numeració de les accepcions,
- la reordenació d'accepcions i
- el marcatge dels verbs pronominals per tal d'indicar si són, a més a més, transitius o intransitius.

La fixació de la terminologia en la correcció i la traducció de textos

MARIA BOZZO I DURAN

*Lingüista de les Oficines Lexicogràfiques de la Secció Filològica
i membre del Consell Supervisor del TERMCAT*

Introducció

L'objectiu d'aquesta comunicació és explicar de quina manera es normalitzen els termes propis d'un lèxic especialitzat. Per tal d'aconseguir l'objectiu esmentat determinarem en primer lloc què s'entén per *llenguatge d'especialitat* o *llenguatges d'especialitat*, del concepte de lèxic específic en els llenguatges d'especialitat, anomenat normalment *terminologia* i entrarem pròpiament en el tema responnent les preguntes sobre qui fixa i com es fixa la terminologia d'un llenguatge d'especialitat.

1. Els llenguatges d'especialitat

Com que em dirigeixo a persones que han fet de la correcció de textos, tant d'originals com de traduccions, la seva professió, com que ho faig en el si de l'IEC i em toca parlar de la terminologia, penso que el primer que cal fer és determinar què és un llenguatge d'especialitat. D'alguna manera, ajudar a establir els criteris que han de guiar el corrector a determinar si el text que té al davant està escrit amb aquest tipus de llenguatge.

1.1. Delimitació del concepte

La finalitat d'un text o, més ben dit, d'un enunciat qualsevol de la llengua és la comunicació. Des d'aquest punt de vista, la descripció d'una llengua no es pot reduir a un sistema de regles i d'unitats, sinó que ha de tenir en compte l'ús

que en fan els parlants, és a dir, ha de tenir en compte els elements que interveuen en un acte de comunicació: els interlocutors, les circumstàncies comunicatives, els propòsits o les intencions que generen l'acte de comunicació.

En aquest aspecte, els llenguatges d'especialitat no es diferencien del llenguatge general. Però, atès que es parla de *llenguatge* o *llenguatges d'especialitat* (LE), ens hem de preguntar: com s'estableixen les fronteres entre el *llenguatge general* i el *llenguatge d'especialitat*?

Hi ha tres posicions a l'hora d'establir-ne les fronteres:

1) La primera posició postula que els llenguatges d'especialitat estan determinats pel tipus de lèxic que empren; són simples variacions lèxiques del llenguatge general.

2) La posició més clàssica es basa en la temàtica. Una temàtica que no forma part dels temes quotidians de la majoria de parlants determina un llenguatge d'especialitat.

3) La tercera posició es basa en l'acte de comunicació i postula que els llenguatges d'especialitat són subconjunts, bàsicament pragmàtics, del llenguatge (entès el llenguatge en sentit global, és a dir, com a mitjà de comunicació, tal com ho fem aquí).

Si acceptem com a vàlides la primera i la segona posicions, establir les fronteres entre llenguatge general i LE no és fàcil perquè la vida quotidiana és plena de situacions especialitzades, és a dir, perquè hi ha àmbits de la vida quotidiana que són especialitzats i perquè els parlants traslladem termes especialitzats a la vida quotidiana. (Aquest darrer fenomen s'anomena *banalització*. D'alguna manera això és el que fa un diccionari general de llengua quan inclou termes en la seva nomenclatura.)

Tampoc no és fàcil establir les fronteres partint de la tercera posició, però el fet de ser més complexa també la fa més fiable.

1.2. *Trets diferencials*

Els trets diferencials bàsics dels llenguatges d'especialitat són els següents:

- 1) La temàtica.
- 2) Els codis
 - la llengua
 - sistemes icònics
 - sistemes simbòlics.

- 3) Les condicions de comunicació
 - és usat per un subgrup restringit de parlants
 - és usat en situacions formals de tipus professional
 - és usat amb finalitats informatives.
- 4) Especificitats lingüístiques.
 - 4.1) Característiques sintàctiques
 - ús de frases curtes
 - absència de la subordinació complexa
 - ús de la primera persona del plural
 - utilització de verbs en present.
 - 4.2) Característiques del lèxic
 - atenció centrada en els sintagmes nominals
 - manca de sinonímia
 - manca de polisèmia
 - validesa internacional.
 - 4.3) Característiques formals
 - absència d'exclamacions
 - manca de redundància innecessària
 - prioritat de la forma escrita sobre la forma oral.

Fins aquí hem vist les característiques comunes a tots els LE; en el següent apartat veurem que la terminologia específica és l'element diferenciador entre els diversos LE.

1.3. *Els lèxics específics: la terminologia*

Ara fa un moment, quan parlàvem de les diferents posicions per caracteritzar els llenguatges d'especialitat, vèiem que totes les posicions donen una gran importància al lèxic específic; fins i tot alguna d'aquestes posicions li dona la categoria de característica única. Aquest fet no és gratuït. L'estructura de la llengua, de totes les llengües, és molt ferma i està molt fixada pel que fa a la fonètica i a la fonologia, i també en la morfologia i la sintaxi, tot i que en un grau menor, els canvis en aquests camps es donen molt de tant en tant. En canvi, el lèxic d'una llengua és per definició un inventari obert al qual es poden afegir elements sense que l'estructura de la llengua se'n ressentí. Per aquest motiu, quan es parla de llenguatges d'especialitat es parla especialment de lèxic específic, és a dir, de terminologia específica d'una àrea de coneixement.

Així, la terminologia que caracteritza un llenguatge d'especialitat és el conjunt de denominacions que s'apliquen als conceptes d'aquest camp. Les denominacions esmentades han rebut el nom de *termes*. Cada un dels termes representa un concepte en la xarxa estructurada d'una matèria.

Els termes participen de les característiques dels mots pel que fa a les qüestions fonològiques, morfològiques i sintàctiques, però presenten unes característiques sobretot semàntiques i d'ús que els diferencien. Aquestes característiques són:

- 1) Caràcter denominatiu. Un terme serveix per donar nom a un concepte, no per descriure'l.
- 2) Caràcter monoreferencial. Cada terme, dins d'una especialitat, denomina un sol concepte.
- 3) Caràcter internacional. Un terme ha de ser identificable, és a dir, semblant en totes les llengües.

2. La fixació de la terminologia

Fins aquí hem vist què són els llenguatges d'especialitat i les característiques de la terminologia i dels termes en aquests llenguatges; ara entrarem en el que és pròpiament la fixació de la terminologia. Respondrem les preguntes: qui fixa la terminologia de cada una de les especialitats? Com es fixen els termes? Hi ha nivells diferents de fixació dels termes?

El lèxic especialitzat, com a part integrant del lèxic de la llengua, té tres nivells de fixació:

- 1) La fixació normativa (el *Diccionari de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans).
- 2) La fixació normalitzada (el Consell Supervisor del TERMCAT).
- 3) La fixació neològica (els textos dels especialistes).

Entenem per *fixació normativa* la que estableixen l'autoritat lingüística, és a dir, l'IEC, que en el seu diccionari estableix la normativa lèxica del català per a totes les unitats lèxiques, des del lèxic comú al lèxic més especialitzat.

En un segon nivell, parlem de *fixació normalitzada* o *normalització* quan ens referim a la fixació d'un terme a partir de diverses propostes i d'usos diferents entre els especialistes d'una àrea. Tenen un paper molt important en la normalització els diccionaris i els vocabularis que es publiquen i, d'una manera pri-

mordial, el TERMCAT, que entre les funcions pròpies recull: «[...] la revisió dels termes catalans i la normalització dels neologismes que ho requereixin [...]».

Hem anomenat *fixació neològica* la fixació que es deriva de l'ús que fan de termes nous els especialistes en els textos que produeixen. Potser hauria estat més exacte parlar de *propostes per a la fixació de termes*.

Vegem a continuació cada un d'aquests nivells de fixació:

- el *Diccionari de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans
- el Consell Supervisor del TERMCAT
- els textos dels especialistes.

2.1. *El diccionari normatiu*

Sobre el punt de la importància del DIEC com a element de fixació de la terminologia no m'hi estendré, en primer lloc, perquè resulta evident que, en establir la normativa lèxica, s'estableix també la normativa terminològica i, en segon lloc, perquè la persona que m'ha precedit ja ha fet referència a les particularitats terminològiques del DIEC.

Només m'agradaria fer constar dues coses:

1a) En primer lloc, cal fer constar que un diccionari de llengua s'adreça a tots els parlants en general i ha de servir a les seves necessitats, que en el cas de la terminologia se centra en la interpretació de textos especialitzats, no en la producció.

2a) En segon lloc, convé tenir present que en un diccionari general, per als nivells de coneixements dels usuaris potencials, els termes no poden ser definits amb tota la precisió, això vol dir que es «banalitz» la terminologia perquè els termes perden alguna de les característiques essencials (univocitat...).

2.2. *El Consell Supervisor del TERMCAT*

Dintre de l'organització del TERMCAT, amb vista a la fixació dels termes cal destacar la tasca del Consell Supervisor.

El Consell Supervisor (CS) està format per un membre de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, un representant de la mateixa Secció, un representant de les altres seccions de l'IEC, la directora del TERMCAT i dos terminòlegs del TERMCAT.

La feina del CS consisteix a resoldre casos problemàtics que sorgeixen en l'elaboració de vocabularis i diccionaris temàtics o que arriben al Servei de Consultes del TERMCAT. El fet que al CS només arribin els casos problemàtics presenta un punt feble: qui decideix què són els casos problemàtics?

Ara explicaré una mica com es desenvolupa la feina en el CS: a partir de quins materials es prenen les decisions i quin tipus de decisions es prenen.

Es parteix d'un *dossier de normalització*, que és un informe elaborat per algun terminòleg i que planteja el problema de la fixació d'un terme, ja sigui perquè apareix en algun vocabulari en procés d'edició, ja sigui perquè ha estat consultat directament; el dossier conté també una proposta o diverses propostes de solució.

Vegem-ne alguns casos d'àrees ben diferents:

MOSTRA 1: APROVACIÓ

Quan s'estava elaborant el *Diccionari visual de la construcció* es va demanar que el CS decidís quina denominació havia de tenir el concepte següent:

Concepte:

Aparcament de gran capacitat connectat amb mitjans de transport públic, que s'ofereix com a alternativa a l'ús del vehicle privat, que generalment serveix per a disminuir el trànsit en l'interior d'una població.

Denominacions en altres llengües:

aparcamiento de disuasión / aparcamiento de terminal de transporte público / aparcamiento disuasorio / parking de intercambio modal / parc de change / parc de disuasion / park-and-ride

Propostes:

aparcament dissuasori / aparcament dissuasiu / aparcament de dissuasió / aparcament d'extraradi / aparcament de recepció / aparcament rebedor / aparcament d'enllaç

Termes aprovats:

aparcament d'enllaç

Sinònim complementari: **aparcament de dissuasió.**

MOSTRA 2: RECONSIDERACIÓ DE L'APROVACIÓ D'UN TERME

En algunes ocasions, el CS ha hagut de replantejar-se la normalització d'un terme.

Terme aprovat:

copí *m.* Traguet d'una beguda alcohòlica, especialment licor, servida en un gotet.

Causa de la reconsideració:

- no ha tingut èxit en els mitjans de comunicació;
- en el Servei de Consultes s'han rebut diverses peticions i propostes de canvi.

Denominacions en altres llengües:

chupito / coup / goutte /shot

Propostes:

didalet / tap / xopet

Terme aprovat definitivament:

xopet.

MOSTRA 3: NO-INTERVENCIÓ

I encara un darrer cas en què el CS va decidir no intervenir:

Concepte:

Suspensió condicional d'una sentència que imposa una pena privativa de llibertat, pròpia dels sistemes penals anglosaxons, que comporta l'obertura d'un període de prova en què s'imposa al subjecte tot un seguit de condicions o pautes de conducta que haurà de complir sota l'observació o el control d'un agent.

Denominacions en altres llengües:

probation

Propostes:

probation / llibertat a prova

No s'aprova cap terme.

2.3. *Els textos dels especialistes*

En la vostra tasca diària de correctors us trobeu sovint textos de llenguatges especialitzats que estan farcits de termes.

Alguns termes no presenten problemes: són termes normatius, publicats al DIEC, o són termes normalitzats pel Consell Supervisor del TERMCAT. A més, podeu recórrer a l'Oficina de Consultes de l'Institut i al Servei de Consultes del TERMCAT per tal de accedir a les darreres decisions preses.

Hi ha, però un nombre important de termes que l'autor del text ha fet servir i que no podeu contrastar per cap dels procediments anteriors. Cal entendre, aleshores, que ha creat un neologisme terminològic. En aquest punt, la vostra tasca consisteix a revisar el procediment que ha fet servir l'autor per a la formació d'aquest neologisme.

Per dur a terme la revisió, és important que tingueu clar el sistema de la llengua pel que fa als neologismes lèxics.

3. La neologia terminològica

3.1. *Tipologia*

«Una vegada un noi que es deia Abel es va inventar una paraula nova, Antaviana», aquest personatge de Pere Calders està fent ús de les seves possibilitats com a parlant, uneix uns sons de la llengua i en fa una combinació que mai no havia sentit. Anem seguint el conte, de primer el noi busca un ús màgic per a la seva paraula (no patiu, no parlaré de l'ús màgic de les paraules) i immediatament busca un significat per a la paraula inventada. Si Antaviana no serveix per donar nom a alguna cosa no és una paraula. No sé si Calders pretenia donar-nos una lliçó sobre què és una paraula, en tot cas l'encerta de ple.

Una paraula, una unitat lèxica, és una unitat que té dues cares, com les monedes: per una cara és una combinació de sons, una forma, i per l'altra cara, un significat. Quan una de les dues cares canvia tenim una moneda nova, vull dir una unitat nova. No cal dir que en molts casos totes dues cares canvien, i davant d'una realitat o un concepte nous emprem una forma nova.

Recordeu el que deia Saussure del signe lingüístic: el signe lingüístic és la unió arbitrària entre un significat i un significat; si ens referim a les unitats lèxiques, podem dir que és la unió entre la forma i el concepte.

Si insisteixo tant sobre aquesta qüestió és perquè sovint es cau en l'error d'identificar *unitat nova* amb *forma nova*, i hem de tenir molt clar que no és així i que s'ha de parlar de *neologisme* en les tres combinacions possibles:

- una forma nova per a la denominació d'un concepte vell
- una forma nova per a un concepte nou
- un significat nou d'una forma que ja existeix en la llengua.

En els dos primers casos, quan hi ha una forma nova, els lingüistes parlen de *neologismes de forma* i en el tercer cas, de *neologismes de significat*. Vegem en què consisteix cada un d'aquests casos:

3.1.1. *Una forma nova per a la denominació d'un concepte vell*

De vegades per ignorància, de vegades per tal de donar més precisió al llenguatge, canviem la forma d'una unitat lèxica i creem, així, una nova unitat.

Un exemple del neologisme per ignorància el tenim en un producte que el DIEC defineix com a «Fulles seques en pols de diverses plantes del gèn. *Lawsonia*, emprades per a tenyir els cabells, les celles i les ungles d'un color bru vermellós». Aquest tint per als cabells, us el vendran a moltes botigues naturistes si demaneu *hena*. La ignorància rau en el fet que és un producte que ja es feia servir a l'època medieval —la Carmesina del *Tirant* ja l'emprava— i que tenia un nom: *alquena*.

Un cas de neologisme per donar més precisió al llenguatge el trobem en la parella *pel·lícula* / *film*. La polisèmia de *pel·lícula* va donar pas a la denominació més precisa de *film*.

Un altre exemple de neologisme de forma per a un concepte conegut fóra la sèrie: *idiota* / *imbècil* / *subnormal* / *disminuït psíquic* / *discapacitat* / *handicapat*, fruit de la càrrega despectiva que han anat adquirint el llarg del temps aquestes denominacions.

3.1.2. *Una forma nova per a un concepte nou*

Per al segon tipus, el que els parlants sentim més com a neologisme perquè tot és nou, el concepte i la forma: *làser, espectrograma, isòbara, fecundació in vitro, microones, porter electrònic, cinturó de seguretat*.

3.1.3. *Un significat nou d'una forma que ja existeix en la llengua*

Finalment, els neologismes de significat, és a dir, un significat nou d'una forma que ja existeix en la llengua. Per exemple, *administració* amb el significat de «govern» o *ratolí* com a estri dels ordinadors.

3.2. *Formació de neologismes*

Començarem parlant dels neologismes de forma i després parlarem dels neologismes de significat, seguint l'ordre que acabem d'establir en la tipologia.

Totes les llengües posseeixen procediments per a l'elaboració de formes noves. En català, aquests procediments són la *derivació*, l'*abreujament*, la *composició* i la *sintagmació*.

A més dels procediments genuïns, totes les llengües augmenten el seu lèxic amb paraules manllevades a altres llengües, és a dir: els *calcs* i els *manlleus*.

3.2.1. *La derivació*

La derivació és el procés de formació d'unitats noves a partir d'un mot originari (base) amb l'adjunció d'afixos (prefixos i sufixos); els afixos tenen un significat propi que afegeixen al significat de la base.

<i>petit + -et</i>	=	<i>petitet</i>
<i>enginy + -ós</i>	=	<i>enginyós</i>
<i>in- + possible</i>	=	<i>impossible</i>

El procés de derivació pot ser progressiu, es pot formar una paraula derivada sobre d'una altra paraula derivada.

lluna ⇒ *allunar* ⇒ *allunatge*

Dit això sobre la derivació, només vull remarcar unes característiques importants d'aquest procediment. Són les següents:

a) Els parlants el tenim molt interioritzat. Els infants des de molt petits el fan servir normalment: són capaços d'inventar-se *bamberia* o *jutjació*.

b) Té molt rendiment en la llengua (Antoni M. Badia, a la *Gramàtica catalana* del 1962, inventaria 46 prefixos, 30 infixos i 163 sufixos).

c) Els llenguatges especialitzats presenten uns sufixos propis. Per exemple, el sufix *-itis* en l'àrea de medicina.

3.2.2. *L'abreujament*

El segon procediment de creació de neologismes de forma és l'abreujament, és a dir, fer servir per denominar un concepte la forma abreujada de la paraula o expressió que habitualment el denomina.

L'abreujament es pot fer de diverses maneres; vegem-les amb alguns exemples:

a) És molt habitual en la parla comuna escurçar les paraules; fa un moment en vèiem un cas amb l'ús de *ex*, els escolars parlen de les *mates* i de la *senyo*, i tots plegats «anem al *cine*», «mirem la *tele*» i «comprem en un *súper*». Es tracta d'un procediment de truncament.

b) El segon fenomen d'abreujament és la creació d'un neologisme de forma amb les lletres inicials d'una expressió. Aquest procediment té molta puixança pel que fa a noms propis, fins al punt que de vegades resulta força críptic llegir el diari.

PSUC (Partit Socialista Unificat de Catalunya)

ONU (Organització de les Nacions Unides)

IEC (Institut d'Estudis Catalans / Institut d'Estadística de Catalunya)

Els noms propis, però, són un cas una mica especial dintre de la llengua; no estan lligats a un concepte sinó que denominen un «objecte».

Ara bé, no hem de caure en l'error de pensar que aquest fenomen només es dona en els noms propis. La terminologia forneix exemples diversos, alguns dels quals s'han arribat a imposar fora dels àmbits especialitzats.

ovni (objecte volador no identificat)

radar (*radio detecting and ranging*)

sida (síndrome d'immunodeficiència adquirida)

c) L'altre procediment d'abreujament, molt lligat a l'anterior, consisteix en la formació d'un neologisme a partir d'un acrònim de l'expressió original. L'acrònim, com les sigles, es creen amb fragments de les paraules que conté l'expressió, que en aquest cas poden ser paraules i síl·labes de l'inici, del final o de l'interior de cada una de les paraules de l'expressió.

Si, com en l'apartat anterior, comencem amb exemples de noms propis, tenim:

TERMCAT (Centre de Terminologia per a la Llengua Catalana)

MINUSPACE (Associació de Minusvàlids Paralítics Cerebrals)

PATROM (Patronimica Romanica)

Si continuem amb noms comuns, tenim:

ofimàtica (oficina automàtica)

biònica (biologia electrònica)

positró (electró positiu)

3.2.3. *La composició*

La composició és el procediment pel qual formem unitats noves ajuntant dues o més paraules que ja tenen un significat propi; el resultat de la unió és un neologisme de forma i de fons. Aquí tenim alguns exemples de mots senzillament juxtaposats:

cap + *gros* = *capgròs*

porta + *folis* = *portafolis*

guarda + *barrera* = *guardabarrera*

I uns exemples en què el primer element ha estat modificat donant-li una forma semblant a la que tenen els prefixos:

<i>català + aragonès</i>	=	<i>catalanoaragonès</i>
<i>marítim + fluvial</i>	=	<i>maritimofluvial</i>
<i>grec + llatí</i>	=	<i>grecollatí</i>

3.2.4. La composició amb formants cultes

Dintre del procediment de formació de paraules per composició hem de parar una atenció especial als neologismes compostos formats a partir d'ajuntar dos elements savis grecollatins, anomenats *formants cultes*. Hi parem atenció perquè tenen molt rendiment en la producció de llenguatge científic i tècnic i són a la base de molts neologismes terminològics.

En primer lloc, cal recordar que estem parlant de formació de compostos, i que aquest procés no s'ha de confondre amb el caràcter culte d'un mot. Els mots simples *bronqui*, *pulmó* i *dígit* són mots cultes.

Els compostos cultes tenen unes característiques que els distingeixen:

a) Primerament, els formants, els elements, que els componen no tenen existència independent en la llengua.

b) L'ordre dels dos elements és l'invers dels compostos vulgars. En els compostos vulgars, primer apareix el determinat i després el determinant (*màquina de cosir*, *penja-robes*, *pit-roig*); en els compostos cultes, primer hi ha el determinant i després el determinat (*termòmetre*, *encefalograma*).

Aquest tipus de compostos es classifiquen generalment per la llengua de procedència:

a) Compostos homogenis: els dos constituents de la mateixa llengua (llatí-llatí: *avicultura*; grec-grec: *macrocefal*).¹

b) Compostos heterogenis: els dos constituents són d'origen lingüístic diferent (grec-llatí: *automoció*; llatí-grec: *altímetre*).

c) Compostos híbrids: un constituent del fons lèxic grecollatí i un mot de la llengua actual (*teledirecció*, *parquímetre*, *teleconferència*).

1. El TERMCAT, en el llibret intitulat *Formació de termes amb elements cultes*, recomana aquest procediment de formació.

3.2.5. La lexicalització de sintagmes

Per completar la llista de procediment genuïns de formació de neologismes, ara parlarem de les unitats lèxiques compostes per més d'una paraula, normalment s'anomenen *compostos sinàptics* o *sintagmes travats* (*tauleta de nit*, *blat de moro*, *gall fer*, en són alguns exemples). El nom que reben de *sintagmes travats* i els exemples que acabo de donar ens poden orientar sobre com han estat compostos. Es tracta de sintagmes, generalment nominals, el significat dels quals no és la suma de significats dels seus components, sinó un significat nou.

Dintre d'aquest grup ens fixarem en les unitats lèxiques sintagmàtiques en què un dels seus components ha canviat de categoria gramatical, és a dir, no es tracta d'un sintagma que funciona normalment a la llengua. Partirem d'uns exemples per entendre de què parlem.

Cap de nosaltres no té cap dubte que, quan sent *hora punta*, *paraula clau*, *acord marc*, l'emissor s'està referint a realitats concretes; que es tracta, per tant, de tres unitats lèxiques sintagmàtiques. En forma esquematitzada:

<i>hora + punta</i>	=	<i>hora punta</i>
<i>paraula + clau</i>	=	<i>paraula clau</i>
<i>acord + marc</i>	=	<i>acord marc</i>

El segon element fa una funció d'adjectiu del primer; es tracta d'un canvi de categoria gramatical sense canvi de forma.

M'agradaria comparar ara aquests tres exemples que acabem de veure amb un que no segueix el mateix patró de formació, tot i que el resultat ens pot enganyar:

<i>ciència + ficció</i>	=	<i>ciència-ficció</i> (possibilitats imaginades de la ciència del futur)
-------------------------	---	---

Fixem-nos en aquests sintagmes: els tres primers segueixen l'ordre propi del català, ja que el nucli és seguit de l'adjectiu; en el darrer, l'adjectiu apareix al davant del nucli seguint un sistema estrany al català (exactament, el sistema anglès). Som davant d'un calc sintàctic.

3.2.6. *Els calcs*

Un calc és la traducció literal d'un terme d'una altra llengua. Per aquest motiu, els noms complexos de vegades reproduïxen l'ordre seqüencial de la llengua d'origen: és el cas que acabem de veure.

Normalment es distingeixen dos tipus de calcs:

a) Calc formal o de creació, en què la forma nova s'ha fet seguint l'estructura d'una altra llengua, tot i haver estat creada a partir d'elements propis de la llengua. En són exemples: *forabord*, *banc de dades*, *jardí d'infants*.

b) Calc d'equivalència o de significat, en què, per afinitat de la forma, es dona un significat propi d'una altra llengua a un terme que ja existeix. Per exemple: *administració* per *govern*, *barri residencial* per *barri de luxe*, *base* per *lloc estratègic*.

S'entén que es produeixin calcs quan el concepte ha estat inventat i denominat en una altra llengua, però si s'apliquen indiscriminadament la llengua pot quedar desnaturalitzada. Per aquest motiu, presentem a continuació uns criteris sobre acceptació i refús de calcs:²

a) Criteris d'acceptació

- calcs fixats, incorporats a les obres lexicogràfiques d'ús comú (*marxa-peu*, *estrella* [de cinema]);
- calcs que es combinen d'acord amb el sistema gramatical català i presenten un significat adequat a la cosa designada i són d'ús freqüent (*correu electrònic*, *relacions públiques*).

b) Criteris de refús

- calcs innecessaris perquè existeixen a la llengua paraules o formacions que designen el mateix concepte (*disseny*, 'projecte'; *literatura*, 'bibliografia');
- calcs amb algun element gramaticalment o semànticament distorsionador en català (*olla a pressió*, 'olla de pressió'; *fusteria metàl·lica*, 'tançaments metàl·lics').

2. Els criteris presentats són extrets de la publicació del TERMCAT *Manlleus i calcs lingüístics en els treballs de terminologia catalana*.

3.2.7. *Manlleus*

Parlarem ara dels manlleus, perquè són un procediment important en l'enriquiment del cabal lèxic i, d'una manera especial, en la neologia terminològica.

En primer lloc, definirem què és un manlleu. Segons el DIEC, un manlleu és, a més d'altres coses més generals, «un element lingüístic, sobretot lèxic, que passa d'una llengua a una altra i s'hi integra». És una definició suficient; els diccionaris especialitzats hi afegeixen matisacions, però no aporten res que sigui essencial.

Un cop definit què és un manlleu, ens hem de fer una altra pregunta: els parlants som capaços de reconèixer un manlleu?

Els parlants «normals» sentim com a manlleus dos tipus de paraules:

— les paraules que contenen sons (o grafies) que no són pròpies del sistema de la llengua, per exemple *halar* (fonologia) *blanquilla* (morfologia) *whisky* (grafia);

— les paraules que sabem que pertanyen a una altra llengua com *croissant*, *allegretto*.

En general, podem dir que els manlleus de llengües molt allunyades es detecten més bé que els de les llengües (lingüísticament) més properes.

Però és segur que els parlants no sentim com a manlleus paraules com *parra* (gal·loromànic), *gana* (germànic), *arròs*, *sèquia* (àrab), que són manlleus molt reculats en el temps que només els identifiquen els especialistes en història de la llengua o en etimologia; perquè, com diu Jordi Bruguera:³

La història del lèxic és en gran part la història dels manlleus que la llengua ha anat fent —i encara fa— a d'altres llengües.

Posats a fer-nos preguntes, preguntem-nos també si són necessaris els manlleus. Moltes vegades els manlleus terminològics arriben a una llengua a causa de la ràpida expansió de totes les innovacions; això genera i posa en circulació un gran nombre de termes que es propaguen juntament amb les innovacions. Ens arriba l'invent i la denominació d'aquest invent.

Hem de pensar que qualsevol llengua té procediments suficients de formació de mots i podria prescindir dels manlleus, però és un fet real i molt antic que les llengües manllevin paraules d'altres llengües; per tant, deu ser més realista establir uns criteris d'acceptació dels manlleus.

3. J. BRUGUERA, *Història del lèxic català*.

Hi ha posicions preses enfront de l'acceptació de manlleus: o cap o tots els que arribin; com en totes les coses, s'ha de buscar un terme mitjà. S'ha de buscar un equilibri entre l'admissió indiscriminada i el refús sistemàtic, pensant que el manlleu no és un mal necessari, sinó un procediment normal de formació de mots.

En la publicació del TERMCAT que he esmentat, es fa una justificació de l'ús de manlleus en l'enriquiment del cabal lèxic: s'han d'acceptar els manlleus perquè sempre s'ha fet així. Fa un moment us citava les paraules del Jordi Bruguera; no cal que ara les repeteixi.

El manlleu terminològic recolza en el caràcter internacional de la terminologia, per aquest motiu es pot explicar l'ús de *DNA* en comptes de *ADN*, o l'ús, segons l'àrea temàtica, de les variants *cotiledon/cotiledó*.

Tot i aquestes raons que justifiquen els manlleus, moltes vegades se'n fa un abús. La rapidesa de les innovacions disminueix la capacitat de reacció enfront dels termes forans, aleshores passa que l'adaptació es fa de manera poc genuïna, sota el model de la llengua d'origen, o que es fa servir un manlleu per comoditat o pel desig de mostrar el coneixement de llengües estrangeres, i també perquè se sent més natural el terme forà perquè és el primer que s'ha après.

Presentem a continuació uns criteris d'acceptació, de no-intervenció i de refús de manlleus:

a) Criteris d'acceptació de manlleus

- Manlleus fixats, incorporats a les obres lexicogràfiques. És el cas de *bàsquet, iceberg, xampú*.
- Manlleus molt estesos encara que poc fixats o procedents de marques registrades, com *perla Mabe, web*.
- Manlleus aïllats que no interfereixen en els camps de denominació de la llengua. Per exemple: *maragda soudée, perla blíster*.
- Manlleus de base onomàstica (topònims, antropònims), no convé adaptar-los perquè es puguin reconèixer. És el cas de *parkeritzar, howlita, larvikita*.

b) Criteris de no-intervenció

- Xenismes, com *cottage, pizza*.
- Manlleus de moda. Per exemple: *movida, yuppy*.

c) Criteris de refús de manlleus

- Manlleus innecessaris perquè designen el mateix concepte que una paraula viva. Per exemple: *printer* (impresora), *xiringuito* (guingueta).
- Manlleus difícils d'integrar en el sistema (fonèticament, gràfica o morfològica). És el cas de *ace* (tenis), *canopy* (viticultura).
- Manlleus recents fàcilment substituïbles, com *compact disc*, *press-book*.
- Manlleus que arrossegarien una sèrie de derivats de la llengua d'origen que són aliens a l'estructura del català. En el cas de ser acceptat *stage*, s'hauria de preveure l'acceptació del derivat *stagiaire*.

El fet que el TERMCAT plantegi uns manlleus en què no s'ha d'intervenir indica que en els altres sí que s'hi ha d'intervenir: s'han d'adaptar a les característiques fonològiques, morfològiques i sintàctiques del català.

De nivells d'adaptació, n'hi ha per a tots els gustos:

— Unes persones que opinen que, com que els manlleus més arrelats han estat adaptats completament (*maco*), tots els manlleus s'han d'adaptar. Però quan s'aplica aquest criteri s'alcen tota mena de veus condemnant l'adaptació, com quan el Consell Supervisor del TERMCAT aprova el terme *fondí*, escrit així, o quan va aprovar el calc *boirum* per substituir *smog*.

— D'altres proposen deixar-los com en la llengua d'origen, perquè així tot-hom els pot reconèixer. Pot ser una bona manera de desnaturalitzar la llengua.

— I finalment hi ha qui pensa que la llengua ja anirà fent el seu fet. No hem d'oblidar, però, que a una llengua minoritària i minoritzada, de vegades, li cal una empenteta.

Conclusió

No puc acabar sense subratllar la importància de la vostra feina, com a correctors i traductors, en la fixació de termes catalans. Aquesta importància rau en el fet que els termes s'introdueixen al català a partir de textos produïts per especialistes (els textos que vosaltres heu de corregir o traduir); d'alguna manera sou els primers jutges de la bonesa dels termes. Per aquest motiu he dedicat més de la meitat del temps de la meua intervenció a parlar de la formació de mots en català, perquè penso que és una eina imprescindible per participar en el joc de la neologia terminològica.

I, finalment, un consell: sigueu agosarats i prudents alhora. Agosarats, perquè una llengua és viva en la mesura que evoluciona i incorpora novetats, i pru-

dents, perquè la pressió científica i social d'altres llengües no ens desfiguri la llengua pròpia.

Bibliografia

- BRUGUERA, J. *Història del lèxic català*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1985.
- CABRÉ I CASTELLVÍ, M. T. *La terminologia*. Barcelona: Empúries, 1992.
- *A l'entorn de la paraula*. Vol. II: *Lexicologia catalana*. València: Universitat de València, 1994.
- MARQUET I FERIGLE, L. *El llenguatge científic i tècnic*. Barcelona: Associació d'Enginyers Industrials de Catalunya, 1993.
- RIERA, C. *Manual de català científic*. Barcelona: Claret, 1992.
- TERMCAT, CONSELL SUPERVISOR. *Manlleus i calcs lingüístics en els treballs de terminologia catalana*. Barcelona: TERMCAT, 1990.
- *Formació de termes amb elements cultes*. Barcelona: TERMCAT, 1990.

El procés d'edició de les obres de l'Institut i la incidència que té en els diferents aspectes de la correcció i la traducció

JOSEP M. MESTRES I SERRA
Cap del Servei de Correcció

El text que segueix resum, d'una manera esquematitzada, l'exposició feta per l'autor en la seva ponència.

1. El procés d'edició de les obres de l'Institut d'Estudis Catalans

El procés d'edició de les obres de l'Institut d'Estudis Catalans segueix les fases següents:

- 1) Si cal, composició dactilogràfica de l'original, sigui com a resultat d'una traducció o com a còpia literal d'un original en suport de paper, que consisteix a:
 - 1.1) Picar el text tenint en compte els *Criteris de disposició gràfica de les parts dels llibres de 17 × 24 cm de format (quart perllongat)* (§ 5.9 i 5.10). Els dubtes gramaticals i de contingut que romanen al final de la composició se senyalen amb llapis per consultar-los al Servei de Correcció i, si cal, als autors o curadors de l'obra.
 - 1.2) Arxivar el document resultant en disquets de 3,5" de format, en la versió 97 o una de posterior del programa de tractament de textos MS Word, o bé en la versió 6.1 o una de posterior del programa Wordperfect; en tots dos casos, han de ser versions per a PC.

- 1.3) Imprimir per una cara, en fulls blancs, el document resultant d'acord amb els *Criteris de disposició gràfica de les parts dels llibres de 17 × 24 cm de format (quart perllongat)* (§ 5.10).
- 2) Preparació de l'original per a la impremta,⁵ que consisteix a:
- 2.1) Corregir gramaticalment l'original des del punt de vista normatiu, però amb el màxim respecte per l'estil de redacció de l'autor o l'autora (les propostes de correcció definitives s'han d'indicar amb color vermell). Els dubtes gramaticals i de contingut que romanen al final de la revisió se senyalen amb llapis per consultar-los al Servei de Correcció i, si cal, als autors o curadors de l'obra.
 - 2.2) Comprovar tots els noms propis que apareixen en l'original (especialment, noms de persona i noms de lloc); els que no es poden documentar o són dubtosos, se senyalen amb llapis per consultar-los al Servei de Correcció.
 - 2.3) Adequar tipogràficament l'original, d'acord amb els *Criteris de disposició gràfica de les parts dels llibres de 17 × 24 cm de format (quart perllongat)*. Els dubtes de disposició del text que romanen al final de la revisió se senyalen amb llapis per consultar-los al Servei de Correcció i, si cal, al cap de Producció Editorial de l'Institut.
 - 2.4) Al mateix temps que es llegeix l'original, confegir o completar la llista d'abreviacions de l'obra, per tal d'assegurar la grafia de les abreviacions emprades i la coherència gràfica d'aquestes al llarg del text. Si l'obra no en té i el nombre d'abreviacions ho aconsella, es proposa d'afegir una llista d'abreviacions a l'original.
 - 2.5) Al mateix temps que es llegeix l'original, confegir o comprovar la taula de l'obra, per tal d'assegurar la perfecta correspondència entre títols i taula. Si la taula resultant és massa extensa per figurar completa al començament de l'obra, es trasllada al final d'aquesta amb el títol *Índex general*, i es reserven per a la taula inicial només els tres primers nivells de títols, com a màxim. (En aquests casos, la taula ha de contenir un apartat titulat *Índex general*, i l'índex general, un apartat titulat *Taula*.)
5. Si s'ha dut a terme la fase 1 en tots els detalls, s'ometen les fases 2 i 3.

- 3) Introducció en el disquet, si s'escau, de les correccions fetes damunt de l'original en paper, que consisteix a:
 - 3.1) Copiar els fitxers dels disquets originals en un subdirectori de l'ordinador del corrector/ra creat expressament perquè contingui tota l'obra i únicament aquesta. (Durant aquesta operació, els disquets originals han d'estar protegits d'escriptura en tot moment, per tal d'evitar-ne la modificació o que s'hi esmunyeixi cap virus informàtic.)
 - 3.2) Introduir totes les correccions en els fitxers que hi ha a l'ordinador del corrector/ra i disposar el text tipogràficament d'acord amb els *Criteris de disposició gràfica de les parts dels llibres de 17 × 24 cm de format (quart perllongat)*. Si hi ha gràfics el text dels quals no es pot modificar amb el programa de tractament de textos, cal fer-ne una fotocòpia (vegeu la subfase del § 3.4).
 - 3.3) Imprimir tota l'obra d'acord amb els *Criteris de disposició gràfica de les parts dels llibres de 17 × 24 cm de format (quart perllongat)* (§ 5.10) i revisar-la, a fi d'esmenar els errors o oblitats que s'hagin pogut produir durant el procés d'introducció de correccions.
 - 3.4) Una vegada la sortida d'impresora és totalment correcta, afegir-hi —en el lloc corresponent i amb la numeració de les pàgines adequada— els fulls que contenen els gràfics originals amb les correccions fetes amb color vermell (les fotocòpies fetes en la subfase del § 3.2 s'han de posar en el lloc de l'original d'on s'han tret els gràfics suara esmentats).
 - 3.5) Arxivar en disquets nous els fitxers definitius corresponents a tota l'obra, els quals van numerats correlativament i porten un títol indicatiu del contingut. (Els fitxers que hi ha en l'ordinador del corrector/ra no s'han d'esborrar fins que s'han corregit les primeres proves d'impresora.)
- 4) Correcció de les primeres proves d'impresora (dites també *galerades*), que consisteix a:
 - 4.1) Comparar la integritat i la literalitat del text de la galerada amb les de l'original imprès en la subfase del § 3.4, o bé amb l'original que conté totes les correccions introduïdes en la fase 2, o bé amb l'original resultant de la fase 1, segons correspongui.

- 4.2) Tornar a llegir tota l'obra com si fos un original, a fi d'assegurar la completa correcció lingüística i la plena adequació tipogràfica de la galerada. Els dubtes de tota mena que romanen al final d'aquestes dues subfases se senyalen amb llapis per consultar-los al Servei de Correcció i, si cal, als autors o curadors de l'obra.
- 5) Correcció de les segones proves d'impremta (dites també *primeres pàgines*), que consisteix a:
 - 5.1) Comprovar que s'han introduït totes les correccions indicades en les primeres proves.
 - 5.2) Comprovar que en la foliació i en els inicis i els finals de l'obra s'han aplicat els *Criteris de disposició gràfica de les parts dels llibres de 17 × 24 cm de format (quart perllongat)*.
 - 5.3) Posar la numeració en la taula i, si s'escau, en els índexs de l'obra.
- 6) Correcció de les terceres proves d'impremta (dites també *segones pàgines*), que consisteix a:
 - 6.1) Comprovar que s'han introduït totes les correccions indicades en les segones proves i que no s'han produït modificacions anòmales alienes en la resta del text.
 - 6.2) Tornar a comprovar que en la foliació i en els inicis i els finals de l'obra s'han aplicat els *Criteris de disposició gràfica de les parts dels llibres de 17 × 24 cm de format (quart perllongat)*.
 - 6.3) Comprovar que la numeració de la taula i, si s'escau, dels índexs de l'obra es correspon amb la paginació d'aquestes terceres proves.
- 7) Correcció de les proves següents, si cal demanar-ne més. El procediment ha de ser el mateix que el de la fase 6.

2. Altres aspectes de la relació entre els col·laboradors i col·laboradores externs i el Servei de Correcció

2.1. *Perfil del col·laborador/ra del Servei de Correcció*

El perfil bàsic dels col·laboradors i col·laboradores externs del Servei de Correcció de l'Institut d'Estudis Catalans és el següent:

1) Ésser llicenciat en filologia catalana o en traducció i interpretació al català. La llicenciatura en qualsevol altra especialitat es pot tenir en compte sempre que l'experiència acreditada en el punt 4 palesi un domini aprofundit de la normativa de la llengua catalana.

2) Haver seguit un curs de correcció de textos en una institució acreditada en l'àmbit de la correcció.

3) Haver obtingut el certificat de correcció de textos orals i escrits de la Junta Permanent de Català.

4) Demostrar experiència en la correcció de textos escrits.

5) Tenir un coneixement aprofundit dels programes de tractament de textos MS Word (a partir de la versió 97) o Wordperfect (a partir de la versió 6.1 per a Windows) per a PC.

2.2. *Bibliografia essencial per a la correcció dels textos que publica l'Institut d'Estudis Catalans*

Els col·laboradors i col·laboradores externs han de disposar, per a la preparació dels originals que publica l'Institut —tant si provenen dels autors com si són el fruit de la traducció feta pel mateix col·laborador/ra—, de la bibliografia essencial que segueix (les obres destacades amb lletra negreta són imprescindibles).

Aquesta bibliografia ha estat ordenada segons la seva prioritat normativa dins quatre grans apartats temàtics:⁶

- sobre normativa lingüística
- sobre lèxic, fraseologia i terminologia
- sobre noms propis
- sobre convencions gràfiques i tipogràfiques.

6. Les obres que apareixen destacades amb lletra negreta s'han de consultar obligatòriament en el procés de correcció o traducció dels textos de l'Institut.

a) *Sobre normativa lingüística*

1. INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. *Diccionari de la llengua catalana*. 2a reimpr., corr. Barcelona: Enciclopèdia Catalana: Edicions 62: Publicacions de l'Abadia de Montserrat; València: Tres i Quatre; Palma: Moll, 1997.
2. INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. SECCIÓ FILOLÒGICA. *Documents normatius 1962-1996: (Amb les novetats del diccionari)*. Barcelona: IEC, 1997.
3. INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. SECCIÓ FILOLÒGICA. *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana, I: Fonètica*. 1a reimpr. de la 3a ed. Barcelona: IEC, 1999.
4. INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. SECCIÓ FILOLÒGICA. *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana, II: Morfologia*. 1a reimpr. de la 4a ed. Barcelona: IEC, 1999.
5. INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. SECCIÓ FILOLÒGICA. *Documents de la Secció Filològica, III*. Barcelona: IEC, 1996.
6. INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. SECCIÓ FILOLÒGICA. *Documents de la Secció Filològica, II*. 3a ed., revisada. Barcelona: IEC, 1996.
7. INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. SECCIÓ FILOLÒGICA. *Documents de la Secció Filològica, I*. Barcelona: IEC, 1990.
8. FABRA, Pompeu. *Gramàtica de la llengua catalana*. 7a ed. [1933]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1995. [Edició facsímil]
9. BADIA I MARGARIT, Antoni M. *Gramàtica de la llengua catalana: Descriptiva, normativa, diatòpica, diastràtica*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1994.
10. BADIA I MARGARIT, Antoni M. *Gramàtica catalana*. Barcelona: Gredos, 1962. 2 v.

b) *Sobre lèxic, fraseologia i terminologia*

1. INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. *Diccionari de la llengua catalana*. 2a reimpr., corr. Barcelona: Enciclopèdia Catalana: Edicions 62: Publicacions de l'Abadia de Montserrat; València: Tres i Quatre; Palma: Moll, 1997.
2. *Gran diccionari de la llengua catalana*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1998.
3. *Gran enciclopèdia catalana*. 2a ed. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1986-1993. 25 v.
4. *Gran Larousse català*. Barcelona: Edicions 62, 1990-1993. 10 v.
5. MESTRES, Josep M. [et al.]. *Manual d'estil: La redacció i l'edició de textos*. Barcelona: Eumo: Universitat de Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat: Universitat Pompeu Fabra, 1995.

6. RASPALL, Joana; MARTÍ, Joan. *Diccionari de locucions i frases fetes*. Barcelona: Edicions 62, 1996.
7. ALCOVER, Antoni M.; MOLL, Francesc de B. *Diccionari català-valencià-balear*. 2a ed. Palma: Moll, 1962-1968. 10 v.

c) *Sobre noms propis*

1. INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. SECCIÓ FILOLÒGICA. *Documents de la Secció Filològica, III*. Barcelona: IEC, 1996.
2. INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. *Directori de membres de l'Institut d'Estudis Catalans, 1907-1997*. Barcelona: IEC, 1997.
3. MESTRES, Josep M. [et al.]. *Manual d'estil: La redacció i l'edició de textos*. Barcelona: Eumo: Universitat de Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat: Universitat Pompeu Fabra, 1995.
4. *Gran enciclopèdia catalana*. 2a ed. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1986-1993. 25 v.
5. *Atles universal català*. 3a ed. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1991.
6. *Gran Larousse català*. Barcelona: Edicions 62, 1990-1993. 10 v.
7. MESTRES, Josep M.; GUILLÉN, Josefina. *Diccionari d'abreviacions*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1992.

d) *Sobre convencions gràfiques i tipogràfiques*

1. INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. SECCIÓ FILOLÒGICA. *Aplicació al català dels criteris de transcripció de l'Associació Fonètica Internacional*. Barcelona: IEC, 1999.
2. INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. SERVEI DE CORRECCIÓ. *Criteris de disposició gràfica de les parts dels llibres de 17 × 24 cm de format (quart perllongat)*. 7a versió. Barcelona: IEC, 1999. [Document intern]
3. MESTRES, Josep M. [et al.]. *Manual d'estil: La redacció i l'edició de textos*. Barcelona: Eumo: Universitat de Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat: Universitat Pompeu Fabra, 1995.
4. MESTRES, Josep M.; GUILLÉN, Josefina. *Diccionari d'abreviacions*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1992.

3. Relació economicolaboral amb el col·laborador/ra

Actualment, la relació economicolaboral que l'Institut d'Estudis Catalans manté amb els seus col·laboradors i col·laboradores externs és la següent:

- 1) El col·laborador/ra és considerat com un mer proveïdor de l'Institut.
- 2) El col·laborador/ra està donat d'alta de l'IAE i a la Seguretat Social (règim d'autònoms).
- 3) El col·laborador/ra rep, en el moment de recollir el text que ha de tractar, un butlletí de comanda signat pel secretari general i el gerent de l'Institut en què se li encarrega explícitament la feina.
- 4) El col·laborador/ra lliura a l'Institut una factura amb IVA per cada feina duta a terme, d'acord amb el butlletí de comanda corresponent. Aquesta factura es presenta al final del treball o bé després d'haver corregit les primeres proves d'impremta (a fi de facilitar el cobrament dins un termini raonable). En casos excepcionals, es pot partir la factura en dos o tres pagaments.

4. Proposta de constitució d'un grup d'estudi

Un cop vist amb detall el procés d'edició de les obres que publica l'Institut d'Estudis Catalans i els altres aspectes de la relació entre els col·laboradors i col·laboradores externs i el Servei de Correcció, i amb la finalitat d'implicar-los al màxim en el dit procés d'edició, no solament com a executors d'uns criteris, sinó també com a autors d'aquests, el Servei de Correcció proposa, a tots els col·laboradors i col·laboradores interessats a revisar i, si s'escau, discutir els criteris tipogràfics i d'edició que han d'aplicar, que facin saber al responsable del Servei aquest interès de seguida.

Si és possible, abans d'acabar l'any 1999 el Servei de Correcció convocarà les persones interessades a una reunió, a fi de constituir-se com a grup d'estudi i d'establir un pla de treball.

7. La traducció, en principi, és exempta de la tributació de l'IVA.

Annexos

Convocatòria programa del seminari

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

I SEMINARI DE CORRECCIÓ DE TEXTOS

(adreçat als col·laboradors i a les col·laboradores externs del Servei de Correcció)

Amb la finalitat de coordinar la feina dels correctors/res i dels traductors/res externs que col·laboren amb el Servei de Correcció de l'Institut d'Estudis Catalans, tant des del punt de vista de la correcció gramatical com de convencions gràfiques i tipogràfiques, i alhora afavorir la vinculació d'aquestes persones a l'Institut, aquest Servei, en nom de la Secretaria General, convoca el I Seminari de Correcció de Textos, adreçat als col·laboradors i col·laboradores externs del Servei de Correcció.

L'assistència al Seminari està limitada a seixanta persones, que han de ser correctors o traductors que tenen o han tingut relació amb el Servei de Correcció des de l'any 1992.

Aquest Seminari es desenvoluparà durant el matí del dia 26 de març de 1999, de 9.30 a 14 hores. Cada sessió consistirà en una exposició, feta per personal tècnic de l'Institut, sobre algun aspecte relacionat amb la correcció o la traducció de textos que pugui ser interessant per a la tasca dels col·laboradors i col·laboradores externs, seguida d'un col·loqui amb tots els participants.

Programa

- 09.30 h Inscripció i recollida de documentació.
- 10.00 h *El Diccionari de la llengua catalana de l'Institut d'Estudis Catalans com a eina en la correcció i la redacció de textos*, a càrrec de Carolina Santamaria, lingüista de les Oficines Lexicogràfiques de l'Institut.
- 11.00 h *La fixació de la terminologia en la correcció i la traducció de textos*, a càrrec de Maria Bozzo, lingüista de les Oficines Lexicogràfiques de l'Institut i membre del Consell Supervisor del TERMCAT.
- 12.00 h Pausa. Cafè.
- 12.30 h *El procés d'edició de les obres de l'Institut i la incidència que té en els diferents aspectes de la correcció i la traducció*, a càrrec de Josep M. Mestres, responsable del Servei de Correcció.
- 14.00 h Clausura del Seminari.

Institut, 15 de febrer de 1999

Participants

La llista disposa, ordenats alfabèticament, el nom i el lloc de residència de totes les persones assistents al I Seminari de Correcció de Textos.

Jordi ALBERICH I PUQUÍ
Barcelona

Òscar ALEGRET I TEIJEIRO
Barcelona

Josep ÀLVAREZ TORRALBA
Blanes (Selva)

Núria ARAMON I STEIN
Barcelona. Servei de Correcció de l'IEC

Jordi ARGENTER I LÓPEZ
Barcelona

Xavier BARBERÀ I MIR
Barcelona

Gemma BELART I COCA
Piera (Anoia)

Sílvia BONAMUSA BELMONTE
Mataró (Maresme)

Maria BOZZO I DURAN [ponent]
Barcelona. Oficines Lexicogràfiques de la Secció Filològica (IEC)

Anna CABALLERIA I PIQUET
Barcelona

Anna CASASSAS I FIGUERAS
Camallera (Alt Empordà)

Mercè COSTA CLOS
Sant Antoni de Vilamajor (Osona)

Martí CRESPO SALA
Barcelona

Marta CROS I VALLS
Barcelona

Pere DROU I MORILLO
Girona

Antoni ESCOLÀ I BANQUÉ
Barcelona. Servei de Producció Editorial de l'IEC

Mercè ESPUNY I PUJOL
Barcelona

Antoni FALCÓ PLAYÁ
Barcelona

Pere FARRANDO CANALS
Barcelona

Núria FARRIOL I TARAFÀ
Girona

Rubèn FERNÁNDEZ ASENSIO
Badalona (Maresme)

Lídia FERNÁNDEZ LLADÓ
Banyoles (Pla de l'Estany)

Victòria FERRANDO I BELART
Barcelona

- Eva FOLGADO FUSTÉ
Cornellà de Llobregat (Baix Llobregat)
- Elena FONTANET I MASGRAU
Banyoles (Pla de l'Estany)
- Gemma FORNS AGULLÓ
Menàrguens (Noguera)
- Assumpta FORTEZA PICÓ
Barcelona
- Eugènia FOZ I SERRA
Barcelona. Tau Traductors
- M. Rosa FRANQUESA I BONET
Badalona (Barcelonès). Gabinet de Presidència de l'IEC
- Elena GAVARRÓ I BUSCÀ
Barcelona
- Glòria GONZÁLEZ CASAS
Barcelona
- Marta GRANÉ FRANCH
Manlleu (Osona)
- Rut GRAUPERA I ROCA
Arenys de Munt (Maresme)
- Jennifer JUNYENT I CASTELLS
Manresa (Bages)
- Roser LACUEVA I RAICH
Sant Guim de Freixenet (Segarra)
- Josep LLOBERA I RAMON [convidat d'honor]
Cornellà de Llobregat (Baix Llobregat). Antic corrector de l'IEC
- Sílvia LÓPEZ CABALLER
Barcelona. Oficines Lexicogràfiques de la Secció Filològica
- Josep Lluís LÓPEZ FRUCTUOSO
L'Hospitalet de Llobregat (Barcelonès)

Xavier MANUEL I ALTÉS
Masquefa (Anoia)

Remei MARGALEF I PELEJÀ
Barcelona

Anna MARTÍNEZ ROCA
Barcelona

Josep M. MESTRES I SERRA [coordinador i ponent]
Barcelona. Servei de Correcció de l'IEC

Carles MIRALLES I MONTSERRAT [president]
Barcelona. Secretari general de l'IEC

Judit MIRET MONTANÉ
Sant Sadurní d'Anoia (Anoia)

M. Àngela MONTAÑA I PONS
Canet de Mar (Maresme)

M. Mercè MUÑOZ BURZÓN
Barcelona

Isabel OBRADÓS I RAMOS
Amposta (Montsià)

Núria OLIVÉ I PUNYET
Barcelona

Imma OLIVERAS AMBRÓS
Barcelona

M. del Mar OÑATE I GARCÍA
Barcelona

David ORDÓNEZ GARCÍA
Barcelona. Projecte del Diccionari del Català Contemporani (IEC)

Vanessa ORDOVÁS GARCÍA
Vilanova i la Geltrú (Garraf)

Jordi PALAU I BATLLE
Barcelona

Helena PÀMPOLS SOLSONA
Barcelona. Oficines Lexicogràfiques de la Secció Filològica (IEC)

Clàudia PASCUAL ARIÑO
L'Hospitalet de Llobregat (Barcelonès)

Núria PASCUAL I MAJÓ
Barcelona

Blanca PI I LEOZ
Les Planes de Vallvidrera - Barcelona

Antoni PLA I BOIXAREU
Barcelona

Laura POBLET I ESTIVILL
Reus (Baix Camp)

Anna PORTA I ABELLA
Barcelona

Neus PORTET I SERDÀ
La Garriga (Vallès Oriental). Secretaria Científica de l'IEC

Imma PRAT I SALVANS
Sant Vicenç dels Horts (Baix Llobregat)

Joan PUIG MOTAS
Sant Llorenç Savall (Vallès Occidental)

Laura PUIGDOMÈNECH FARELL
Barcelona

Míreia PUJOL VILLAGRASA
Barcelona

Francesca RABASSA I TORRES
Barcelona

Mercè RIU CODINACH
Barcelona

Eva RODRÍGUEZ I OLLÉ
Barcelona

Judith RODRÍGUEZ RUBIO
Cambrils (Baix Camp)

Anna ROIG I MIRET
Barcelona

Sandra RUBIO CATALÁN
Berga (Berguedà)

Ariadna SABALLS I NADAL
Barcelona. Secretaria General de l'IEC

Judit SADURNÍ LLURBA
Santa Margarida i els Monjos (Alt Penedès)

Marta SÁNCHEZ I BENEDET
Mataró (Maresme)

Rosa M. SANROMÀ I BARBERÀ
Alcover (Alt Camp)

Carolina SANTAMARIA I JORDÀ [ponent]
Barcelona. Oficines Lexicogràfiques de la Secció Filològica (IEC)

Pura SERENA I BARROBÉS
Barcelona

Maria Josep SINTES I MARQUÈS
Barcelona

Anna SOLER I HORTA
Barcelona

Marta TORO CALDAS
Barcelona

Anna TORRENT I PALOU
Sabadell (Vallès Occidental)

Àlvar VALLS I OLIVA
Encamp (Andorra)

M. dels Àngels VERDAGUER PAJEROLS
Manlleu (Osona)

Míriam VERDUGO CASANOVAS
Barcelona

Roser VERNET
Barcelona. Oficina de Consultes de la Secció Filològica (IEC)

Ramon VIDAL MUNTANÉ
Tarragona

Rut VIDAL OLTRA
Barcelona. Projecte de la Gramàtica de l'IEC

Lluïsa VILA I ORPINA
Manresa (Bages)

Gemma VILARNAU I PUIGNAU
Vilavenut, Fontcoberta (Pla de l'Estany)

